

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Vammaisfoorumi haluaa kiinnittää erityisesti huomiota vammaisten nuorten opintojen ja työllistymisen polkuihin. Omanäköinen polku - tulee kunnioittaa vammaisen nuoren omia toiveita ja unelmia sekä taata tarvittavat tukitoimet koulusta työelämään. Vammaisfoorumi pitää myönteisenä sitä, että ohjelmassa kunnilta ja hyvinvointialueilta edellytetään tiivistä yhteistyötä opiskeluhuollon toimivuuden turvaamiseksi ja, että oppimisen tukea selkeytetään. Koulunkäynnin ja opiskelun tukea tulee myös vahvistaa, samoin lapsen tai nuoren tarvitsemia yksilöllisiä järjestelyjä. Tukea tulee tarvittaessa saada myös oppituntien ulkopuolisiin tilanteisiin, esimerkiksi ruokailuihin ja välitunneille. Vammaisfoorumi on esittänyt kolmiportaisen tuen jatkumista koko oppivelvollisuuden ajan. Tällä hetkellä siirryttäessä toiselle asteelle nuori ja hänen vanhempansa joutuvat itse hakemaan koulussa tarvittavan avustajapalvelun, tulkkauksen sekä kuljetukset. Vammaisfoorumi näkee toisen asteen koulutuksen lainsäädännön uudistamisen siten, että oppilaan yksilöllisiin tuen tarpeisiin vastaava tuki jatkuu yhtenäisenä perusopetuksen jälkeen erittäin tärkeänä. Myös järjestämisen vastuutahoa toisella ja kolmannella asteella tulee selkeyttää. Esimerkiksi neurokirjon oppilaille, joilla ei ole kehitysvammaa, ei usein myönnetä vammaispalvelulain mukaisia palveluja opintojen tueksi, jolloin opinnot saattavat keskeytyä.

Vammaisten oppilaiden ja opiskelijoiden tuen tarpeiden tunnistaminen ja tukitoimien toteuttaminen oppilaitoksissa tuottaa usein ongelmia. Niiden korjaamisessa tiiviimpi yhteistyö hyvinvointialueiden kanssa saattaa olla hyödyllistä. Erityisen tärkeänä Vammaisfoorumi pitää sujuvaa tiedonkulkua sekä oppilaitosten välillä että oppilaitosten ja erikoissairaanhoidon välillä. Vammaisfoorumi esittää, että myös yhteistyötä järjestötoimijoiden kanssa tiivistettäisiin.

Vammaisfoorumi näkee tärkeänä lisätä työelämän joustoja mm. kehittämällä mahdollisuuksia osa-aikatyöhön. Työolosuhteiden järjestelytukea tulisi laajentaa ja kehittää. Työolosuhteiden, työn organisoinnin ja työyhteisön kulttuurin kehittäminen edesauttavat työntekijöiden hyvinvointia työpaikalla ja lisäävät mahdollisuuksia vammaisten ja nuorten työelämään osallistumiseen. Vammaisfoorumi muistuttaa, että työttömäksi jääneiden henkilöiden alkukartoituksessa tulisi ottaa huomioon myös vammaisten nuorten tarpeet. Alkukartoitusta tekevällä toimijalla tulisi olla riittävä tuntemus vammaisen nuoren palveluista tai vähintään selkeä käsitys siitä, mihin tahoon hän voi olla

yhteydessä saadakse apua, tukea ja neuvoja vammaisen nuoren kanssa työskentelyyn. Niin työelämäosallisuuden kuin opiskelun edellytysten parantamisen saralla järjestöt voisivat tukea viranomaistoimijoita monin tavoin, kuten esimerkiksi jakamalla tietoa julkisista palveluista ja verkostoista. Vammaisfoorumi muistuttaa, että esteettömyyden ja saavutettavuuden merkitystä ihmisoikeutena, sekä vammaisten lasten ja nuorten osallisuuden, osallistumisen ja yhdenvertaisuuden välttämättömänä edellytyksenä olisi hyvä vahvistaa ja avata tarkemmin ohjelmassa.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

Vammaisfoorumi näkee lasten terapiatakuun kannatettavana ja tarpeellisena uudistuksena. Kuten ohjelmassa todetaan, on tärkeää selvittää mielenterveysongelmien juurisyitä. Taustat saattavat olla sairaudesta tai vammasta johtuvia ja niiden tunnistaminen ja diagnosointi viivästyy usein nykytilanteessa. Tunnistamattomuus ja palvelujen viivästyminen johtavat usein myöhemmin ilmeneviin sekundaarisiiin ongelmiin kuten masennukseen ja ahdistuneisuuteen. Vammaisfoorumi pitää myönteisenä mielekkään vapaa-ajan toiminnan merkityksen korostamista mielenterveyden edistämisessä. Hyvinvoinnin ja matalan kynnyksen liikunnan mahdollistaminen kaikille yhdenvertaisesti on erittäin tärkeää. Vammaisfoorumi haluaa huomauttaa, että luonnon virkistyskäyttö, teatterissa käyminen tai nuorisotalolla vierailu saattaa vammaiselta edellyttää vammaispalvelulain mukaisten palvelujen, kuten henkilökohtaisen avustajan ja kuljetuspalvelujen käyttöä. Vammaisten nuorten yhdenvertainen osallistuminen mielekkääseen vapaa-ajan toimintaan edellyttää toimivia ja riittäviä vammaispalveluita.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Vammaisfoorumin korostaa, että eri tavoin vammaisia nuoria tulisi kuulla tarvittaessa heillä käytössä olevilla kommunikaatiomenetelmillä. Vammaisen lapsen ja nuoren kuulemiseen on kehitetty erilaisia menetelmiä, mutta käytännössä heitä koskevia päätöksiä tehdään yhä lasta tai nuorta kuulematta tai kuuleminen tapahtuu aikuisten ehdoilla. Etenkin kuulo- ja puhevammaisten lasten oikeuksissa ilmaista näkemyksiään on suuria puutteita.

Vammaisfoorumi korostaa, että ohjelman toimenpiteiden tarkempaan suunnitteluun ja toimeenpanoon tulisi ottaa mukaan vammaisia nuoria ja hyödyntää nuoria kokemustoimijoita. Tämä on myös voimassa olevan kansallisen lapsistrategian mukaista.

Nuorisotyön ja -toiminnan tukemisen linjaukset

Vammaisfoorumi pitää myönteisenä yhdenvertaisuuden toteutumisen asettamista kehittämistyön tavoitteeksi. Esteettömyyden varmistaminen sekä syrjinnän tunnistaminen ja ehkäiseminen ovat tärkeitä painopisteitä nuorisotyötä kehitettäessä. Kehittämistyössä myös vammaisjärjestöjen kokemuksista ja osaamisesta voi olla hyötyä ja, Vammaisfoorumi toivoo, että vammaisjärjestöjä kuullaan nuorisotyötä ja -toimintaa kehitettäessä.”

Painopisteet nuorisualan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

-

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisoalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

-

Muita näkemyksiä ohjelmasta

Vammaisfoorumi näkee tärkeäksi lisätä varhaiskasvatuksen ja kouluhenkilöstön osaamista kiusaamisen ja väkivallan ehkäisystä. Kouluterveyskyselyn mukaan vammaiset ja toimintarajoitteiset nuoret kokevat muita enemmän kiusaamista ja henkistä, fyysistä ja seksuaalista väkivaltaa. Ohjelmassa tulisi olla tarkempi kirjaus moninaisuuden ymmärtämisen ja hyväksymisen lisäämisestä koulu yhteisöissä ja koko yhteiskunnassa.

Kyröläinen Anni
Vammaisfoorumi ry